

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

21.3.2024

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLIN TOIMINTARAPORTTI JA TILASTOKATSAUS

Yleistä

Säätiöiden post doc -pooli on suomalaisten säätiöiden yhteinen apurahapooli, joka on perustettu vuonna 2009 edistämään tutkijoiden kansainvälistymistä. Pooli on tarkoitettu tohtoreille, jotka lähtevät väitöskirjan jälkeen tekemään tutkimustyötä ulkomaille. Käytännössä poolin tarjoamat apurahat toimivat siis tutkijanuran starttirahana. Poolin haku on avoin kaikille tieteenaloille kahdesti vuodessa.

Poolin apurahalla rahoitettavien ulkomaisten tutkimusjaksojen minimikesto on kuusi kuukautta, mutta pääsääntöisesti poolista myönnetään 1–2 vuoden apurahoja. Vapaamääräisten apurahojen on tarkoitus tarjota yksittäisille tutkijoille ulkomaisen tutkimusjakson toteuttamiseksi vaadittava, vielä puuttuva henkilökohtainen rahoitus. Vaikka hakijalla olisi jo varsinainen tutkijapalkka, poolin apurahalla voi kattaa myös ulkomailta työskentelyn aiheuttamia erityiskuluja, kuten perheenjäsenten matka- ja muuttokulut sekä koulumaksut. Poolista voi siis hakea post doc -hankkeelle kokonaisrahoitusta tai täydentävää rahoitusta.

Pooli toimii kolmivuotisten hankesopimusten nojalla. Kunkin sopimuskauden päättyessä säätiöillä on mahdollisuus liittyä pooliin tai jättäytyä siitä pois. Poolin kokoonpanossa ja säätiöiden pooliin allokoimissa rahasummissa on tapahtunut kolmen vuoden välein muutoksia, mutta yleisenä tendenssinä on ollut niin poolisäätiöiden lukumäärän kuin pooliin asetetun summan kasvaminen.

Kolmivuotiskaudella 2022–2024 pooliin kuuluu kolmesta säätiötä, jotka ovat varanneet tarkoitukseen yhteensä 3,25 miljoonaa euroa vuosittain kolmen vuoden ajan – edellyttäen, että kullekin säätiölle löytyy sopivia apurahansaajia. Poolin hallinnosta vastaa johtoryhmä, johon kukin poolisäätiö on valinnut edustajansa, sekä Säätiöt ja rahastot ry, joka on palkannut tehtävään osa-aikaisen koordinaattorin. Säätiöt jakavat poolin hallintokustannukset samassa suhteessa, jossa ne osallistuvat pooliin.

Poolin järjestämät hakukierrokset ovat vuosittain tammikuussa sekä elo-syyskuussa. Käytännössä poolin vastuulla on haku- ja arviointiprosessi sekä myöntöjen julkistaminen. Hakemusten arviointi tapahtuu poolin johtoryhmän alaisuudessa työskentelevissä asiantuntijapaneelissa. Varsinaiset apurahat myönnetään kustakin säätiöstä, ja poolisäätiöt myös vastaavat apurahojen ja apurahansaajien hallinnoinnista omien käytäntöjensä mukaan. Kaksivuotisten apurahojen osalta on sovittu, että väliraportit tarkastetaan poolissa. Poolikauden aikana peruuntuneet ja käyttämättä jääneet apurahat palautuvat poolin hakuun.

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

Poolin viimeaikainen hallinnollinen kehitys

Post doc -poolin viidennellä kolmivuotiskaudella 2022–2024 poolin muodostavat Emil Aaltosen Säätiö, Ella ja Georg Ehrnroothin Säätiö (uusi jäsen), Alfred Kordelinin Säätiö, Liikesivistysrahasto, Päivikki ja Sakari Sohlbergin Säätiö, Suomalainen Tiedeakatemia, Suomen Kulttuurirahasto, Suomen Lääketieteen Säätiö, Svenska Kulturfonden, Svenska litteratursällskapet, Tekniikan edistämissäätiö, Ulla Tuomisen Säätiö sekä Jenny ja Antti Wihurin rahasto. Nämä kolmetoista säätiötä ovat varanneet pooliin vuosittain jaettavaksi 3,25 miljoonaa euroa. Poolin puheenjohtajana on toiminut professori Ari Sihvola ja koordinaattorina dosentti Mikko-Olavi Seppälä.

Uuden poolikauden alkaessa poolin hakukelpoisuutta väljennettiin siten, että rahoitusta voidaan (perustelluista syistä) myöntää nyt myös lyhyemmille, vähintään kuusi kuukautta kestäville ulkomaisille tutkimusjaksoille. Poolisopimukseen on kuitenkin kirjattu, että pääsääntöisesti rahoitetaan 1–2 vuotta kestäviä ulkomaisia tutkimusjaksoja. Vuosien 2022–2023 neljässä haussa puolivuotiselle tutkimusjaksolle rahoitusta haki kahdeksan prosenttia hakijoista ja rahoitusta sai yhdeksän prosenttia apurahansaajista.

Poolin työskentelyapurahat määritellään kustannustasoon perustuvan maakohtaisen taulukon perusteella. Työskentelyapurahojen mitoitusta korotettiin vuonna 2022 noin kymmenellä prosentilla voimakkaan inflaation vuoksi.

Post doc -poolin hauista tiedotetaan säännönmukaisesti poolin verkkosivuilla, Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin lehti-ilmoituksilla, sosiaalisen median (Twitter eli X, Instagram) kampanjoilla sekä yliopistoille, tutkimuslaitoksille ja tutkijakouluille lähetetyillä sähköpostitiedotteilla. Vuoden 2023 alusta lähtien pooli on järjestänyt verkossa kaikille avoimia hakuinfotilaisuuksia, jotka ovat tavoittaneet hyvin hakijoita. Lisäksi koordinaattori on esitellyt post doc -poolia eri yliopistojen rahoitusinfotilaisuuksissa, viimeksi vuonna 2023 Lappeenrannan, Vaasan, Turun ja Tampereen sekä Aalto-yliopistossa. Tilaisuuksista osa on toteutettu verkossa ja osa paikan päällä.

Koronapandemian vaikutuksia

Säätiöiden post doc -poolin neljättä kolmivuotiskautta 2019–2021 leimasi maailmanlaajuinen koronaviruspandemia, joka sulki tutkimuslaitoksia, kiristi viisumipolitiikkaa ja supisti voimakkaasti kansainvälistä liikkuvuutta. Myös poolin apurahansaajat kokivat hidastavia esteitä kohdemaahan matkustamisen sekä laboratorio- ja kenttätöskentelyn toteuttamisen kanssa.

Poikkeuksellisesta tilanteesta huolimatta post doc -poolin hakukierrokset toteutettiin normaaliin tapaan, eikä hakijamäärissä koettu romahduksia. Yleisenä korona-ajan linjauksena poolissa sallittiin apurahakausien lykkääminen jopa kolmella vuodella, kun normaalioloissa on hyväksytty vain yhden vuoden lykkäykset.

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

Myös Suomesta käsin työskentely sallittiin sellaisissa tilanteissa, joissa rahoituksen lykkääminen ei tullut kysymykseen ja menettely sopi ulkomaiselle kohdeyliopistolle. Jälkimmäisessä tilanteessa apurahan mitoitus tarkistettiin Suomen tasoon sopivaksi.

Poolin selvityksen perusteella koronasta johtuvat matkustusvaikutukset jäivät poolin apurahansaaajien keskuudessa yllättävänkin vähäisiksi. Viisi prosenttia apurahansaaajista aloitti työskentelynsä etänä Suomesta käsin ja ainakin viisi prosenttia lykkäsi apurahakautensa aloittamista koronan takia.

Viisumihankaluuksia tutkijoille aiheutti vielä syksyllä 2021 Ison-Britannian vuonna 2020 tapahtuneen EU-eron jälkeen muuttunut viisumipolitiikka, mutta käytäntöjen selkiintymisen jälkeen tilanne normalisoitui vuoden 2022 aikana.

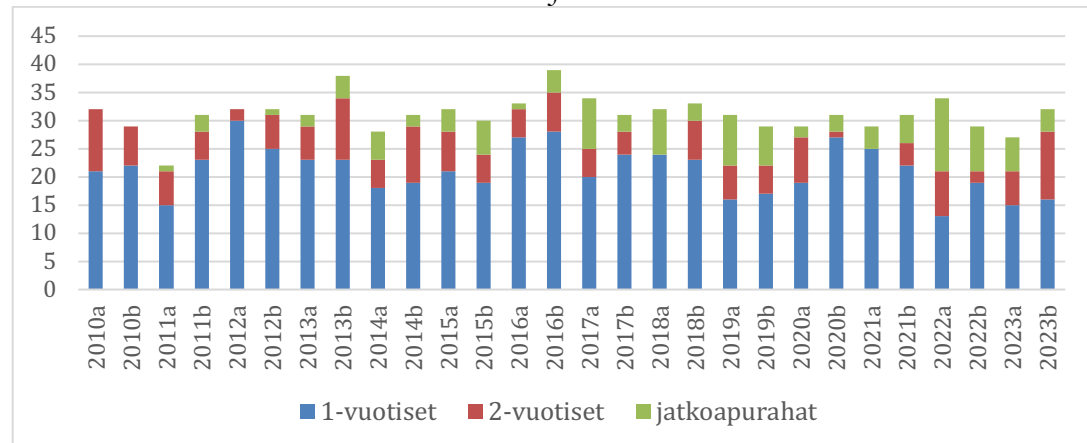
Poolin kautta myönnetty apurahat

Post doc -poolin kautta suomalaiset säätiöt ovat rahoittaneet vuosittain 60–70 ulkomaille lähtevää tohtoria. Neljäntoista vuoden aikana poolin kautta on myönnetty yhteensä 872 apurahaa ja rahoituksen on saanut keskimäärin 20 % hakijoista. Kokonaissumma nousee yli 40 miljoonaan euroon. Suuria heilahteluja myöntöjen määrässä ei ole koettu, vaan apurahoja on jaettu varsin tasaisesti.

Kaikkiaan 755 tohtoria on saanut apurahan, 21 % heistä suoraan kaksivuotisen. Lisäksi jatkoapurahan on saanut noin 14 % apurahansaaajista, joten runtas kolmannes poolin kautta myönnettyistä rahoitusjaksoista on ollut kaksivuotisia (muutamassa tapauksessa jopa kolmivuotisia).

Yksittäisten apurahojen suuruus vaihtelee tuntuvasti hakijoiden tarpeen mukaan, koska poolista myönnetään myös täydentävää rahoitusta. Keskimääräinen myöntösumma on noussut poolin toiminta-aikana noin 38 000 eurosta noin 51 000 euroon (ensimmäisen vuoden osuus). Perheellisille Pohjois-Amerikkaan tai Australiaan suuntaaville tutkijoille on myönnetty jopa 90 000 euron vuotuisia apurahoja. Oheisessa kaaviossa on esitetty *poolin apurahansaajamäärän kehitys 2010–2023*.

POST DOC -POOLIN APURAHANSAAJAT 2010–2023

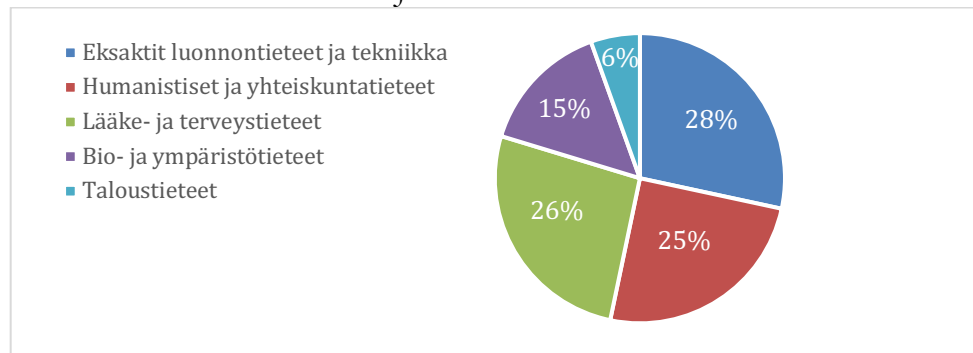

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

Kuten poolin 10-vuotiskatsauksessa (2021) todettiin, apurahakausi jäi kesken tai peruuntui kokonaan viidellätoista prosentilla vuosien 2010–2018 apurahansaajista. Tyypillinen syy säätiörahoituksen keskeytymiseen oli julkisen (EU:n tai Suomen Akatemian) rahoituksen, vakinaisen tutkijanpaikan tai yliopistoviran saaminen. Poolirahoituksen saaneet tutkijat menestyvät muissakin hauissa. Käyttämättä jääneet apurahat palautuvat poolin hakuun, joten osa varoista on jaettu kahteen kertaan.

Pooli vastaanottaa hakemuksia kaikilta tutkimusaloilta. Kierroskohtaiset hakijamäärät vaihtelevat. Oheassa *poolin hakijoiden jakautuminen eri tutkimusaloille 2016–2023.*

POST DOC -POOLIN HAKIJAT TUTKIMUSALAN MUKAAN 2016–2023.

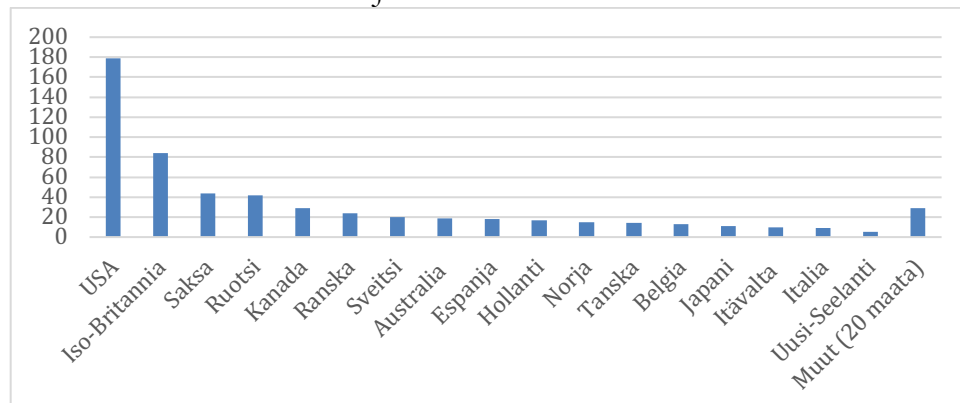

Apurahansaajat suuntaavat tyypillisesti oman tutkimusalan tai -aiheensa kannalta erinomaiseen tutkimusympäristöön, jossa voivat viedä Suomessa aloittamaansa tutkimusta eteenpäin ja omaksua paljon uutta.

Laboratoriotieteissä kyse saattaa olla suomalaisen ja ulkomaisen yliopiston tutkimusryhmien yhteistyöhankkeesta tai pääsemisestä alan ”gurun” tutkimusryhmään. Toisilla tutkijoilla kohteen valinnassa korostuu empiirisen kenttätönn tai yleensä tutkimusaineistojen saatavuuden asettamat vaatimukset. Myös toimivalla, turvalliseksi koetulla tutkimusympäristöllä ja yhteiskunnalla on merkityksensä paikan valinnassa.

Yli 91 % suuntaa Pohjois-Amerikan tai Euroopan maihin. Selvästi suosituimmat maat vuosina 2013–2023 olivat Yhdysvallat (31 %) ja Iso-Britannia (14 %). Oheisessa kaavioissa *poolin apurahansaajien kohdemaat 2013–2023 maittain tarkasteltuna.*

POOLIN APURAHANSAAJIEN KOHDEMAAT 2013–2023

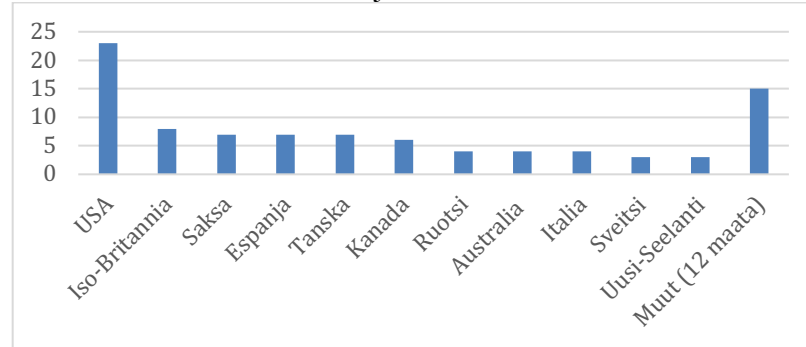

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

Viimeaikaisinta, koronapandemian jälkeistä kehitystä tarkasteltaessa voi esittää havainnon, että apurahansaajien kohdemaat ovat jakautuneet hivenen entistä tasaisemmin ja monipuolisemmin. Yhdysvaltojen (25 %) ja Ison-Britannian (9%) suhteellinen suosio on kaventunut, ja suosiotaan ovat kasvattaneet muun muassa EU-maat Espanja (8%), Tanska (8%) ja Italia (4%):

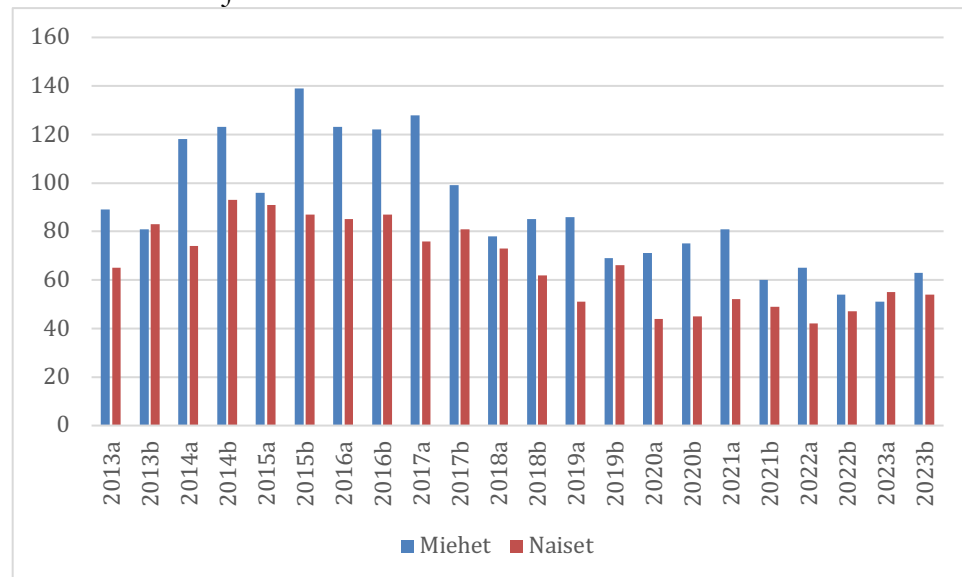
POOLIN APURAHANSAAJIEN KOHDEMAAT 2022–2023.

Eri sukupuolten osuudet poolin hakijoissa ja apurahansaajissa

Poolissa seurataan *apurahanhakijoiden ja -saajien jakautumista sukupuolen mukaan*. Suomessa 2020-luvulla valmistuneista uusista tohtoreista on naisia noin 52 %, mutta post doc -poolin hakijoista heitä on ollut vain 43 %. Poolin hauissa naiset ja miehet ovat menestyneet yhtä hyvin, sillä naistohtoreita on myös apurahansaajista 43 %:

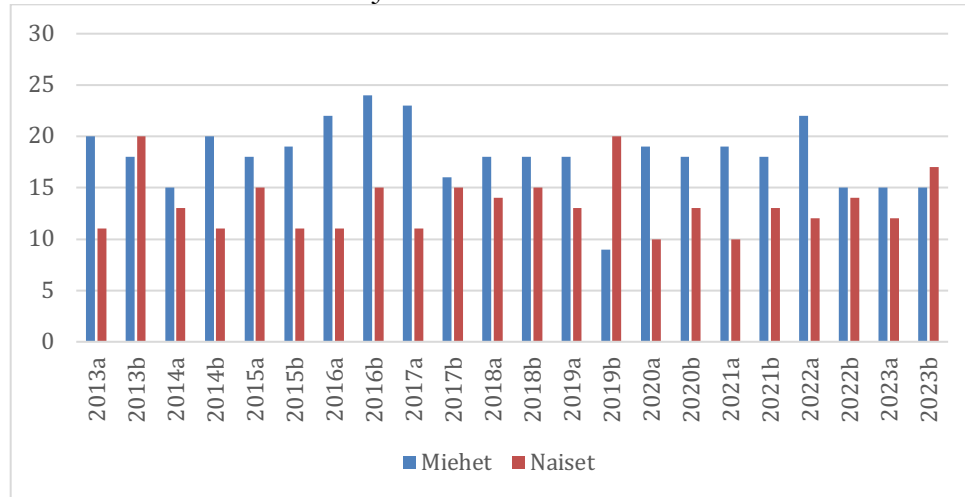
POOLIN HAKIJAT SUKUPUOLEN MUKAAN 2013–2023.

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

POOLIN APURAHANSAAJAT SUKUPUOLEN MUKAAN 2013–2023.

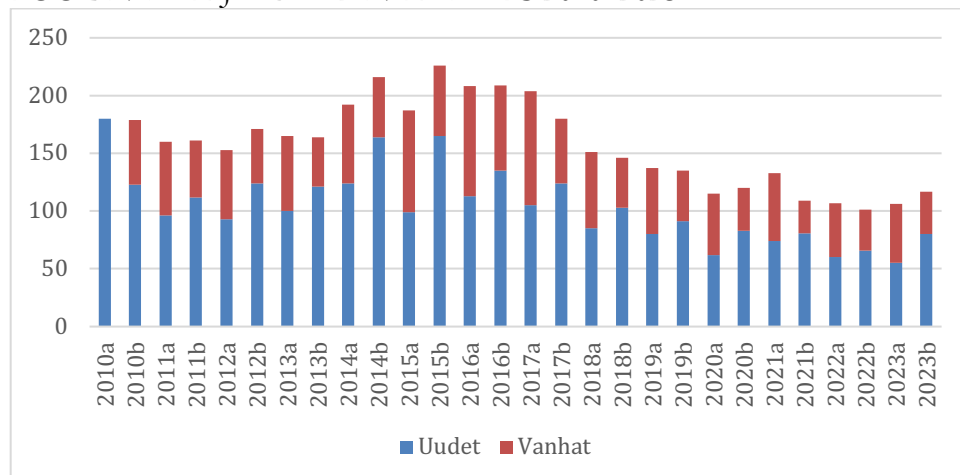
Poolin hakijamäärän kehitys ja siihen vaikuttavia tekijöitä

Neljäntoista vuoden aikana pooli on järjestänyt 28 apurahahakua ja arvioinut 4387 hakemusta. Kullakin kierroksella on siis arvioitu keskimäärin 157 hakemusta.

Hakemusmäärä on vaihdellut kierroskohtaisesti. Pooli löysi heti paikkansa vuoden 2010 ensimmäisissä hauissa. Huippuvuosien 2014–2016 jälkeen hakijoiden lukumäärä kääntyi laskuun. Aallonpohja saavutettiin vuonna 2022. Vuoden 2023 hakijamäärissä on koettu uutta nousua.

Hakemuskertoja ei ole rajoitettu, joten osa hakijoista lähettää hakemuksen useaan kertaan. Koska poolin keväthaku seuraa varsin nopeasti syyshaun jälkeen, on tyypillistä, että syksyllä ilman rahoitusta jääneet hakevat silloin toistamiseen. Oheisessa kaaviossa *poolin hakijamäärän kehitys 2010–2023* (ensi kertaa hakevien osuus sinisellä värillä):

POOLIN HAKIJAMÄÄRÄN KEHITYS 2010–2023.

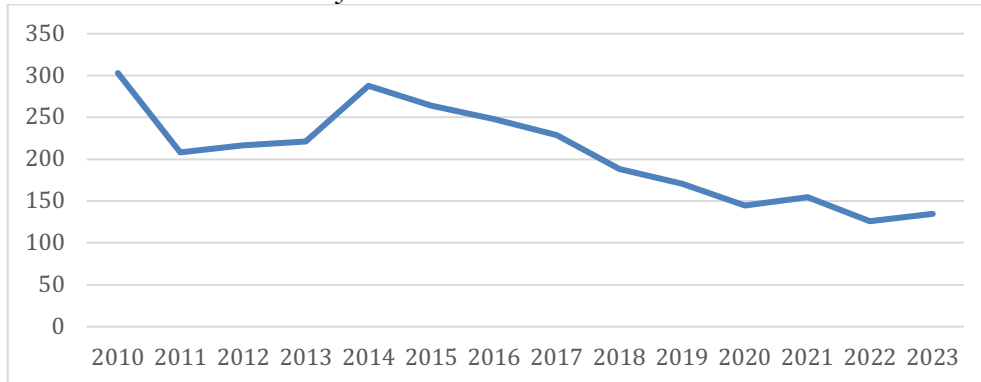

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

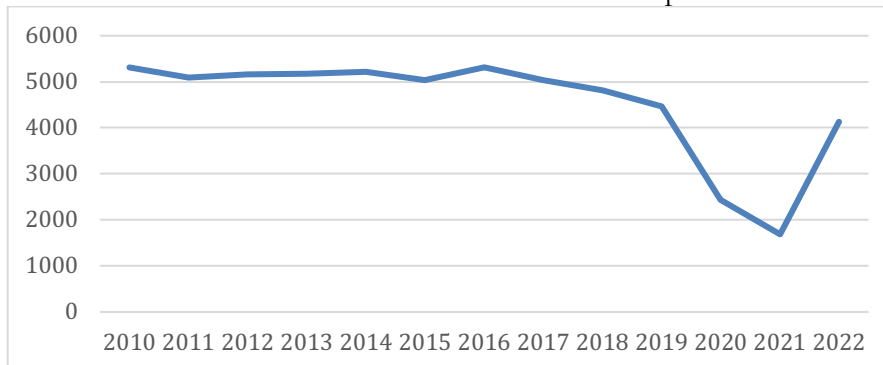
Poolin kannalta on olennaista seurata, miten hanakasti vastavalmistuneet tohtorit tarttuvat poolin tarjoamaan rahoitusmuotoon. Kun hakijatilastosta perkaa esiin vain *uudet hakijat, jotka hakevat poolista ensimmäistä kertaa*, saadaan seuraava kuvaaja:

POOLIN UUDET HAKIJAT VUOSITTAIN 2010–2023.

Poolin johtoryhmässä on tarkasti seurattu hakijamäärien kehitystä ja keskusteltu taustalla vaikuttavista syistä. Kansainvälisen liikkuvuuden vähentyminen on yleinen trendi, joka alkoi näkyä Suomessa jo 2010-luvun jälkipuoliskolla, siis ennen koronapandemian puhkeamista ja liikkuvuusrajoituksia. Esimerkiksi *tutkinto-opiskelijoiden pitempikestoiset ulkomaanvierailut* kääntyivät laskuun vuonna 2017, eivätkä ne vuonna 2022 olleet palanneet koronaa edeltäneelle tasolle:

YLIOPISTOJEN TUTKINTO-OPISKELIJOIDEN YLI KOLME KK KESTÄVÄT ULKOMAISET VIERAILUT 2010–2022. Lähde: Opetushallitus.

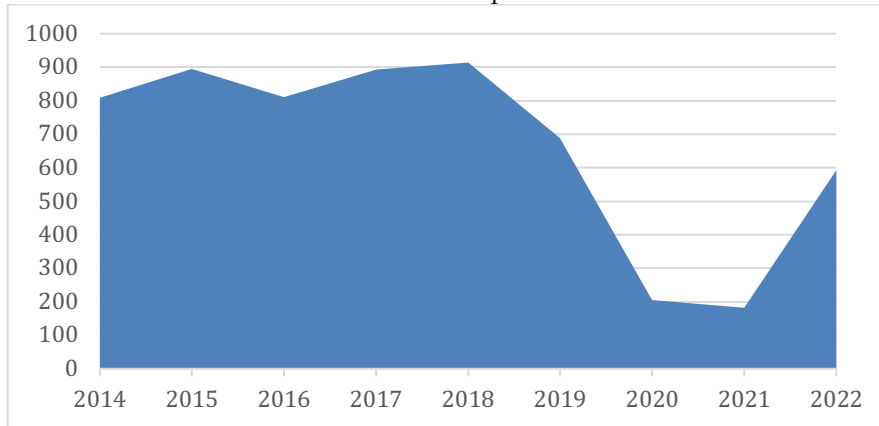

Eräänä selityksenä kehityssuunnalle on esitetty, että nykyinen tutkintojärjestelmä suostentista vähemmän mahdollisuuksia pitkäkestoisemmalle ulkomaiselle vaihdolle. Kiristynyttä ajankäyttöä koskeva huomio saattaa koskea myös yleisemmin työelämää, sillä myös *yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilökunnan ulkomainen liikkuvuus* on voimakkaasti vähentynyt:

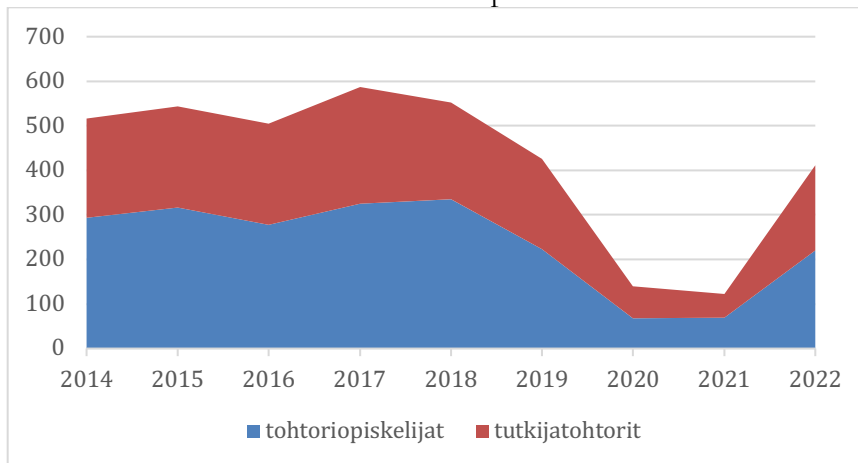
SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

OPETUS- JA TUTKIMUSHENKILÖKUNNAN PITKÄT VIERAILUT ULKOMAILLE 2014–2022. Lähde: Opetushallitus.

Post doc -poolin potentiaalisen hakijajoukon muodostavat nuoret tutkijanuralle suuntaavat tohtorit, joiden uravaiheessa ulkomaisen tutkimusjakson kokemus on ensiarvoisen tärkeä (vrt. poolin 10-vuotisraportti v. 2021). Myös tämän joukon, *tohtoriopiskelijoiden ja tutkijatohtorien*, osalta *liikkuvuustilastossa* nähdään vuonna 2018 alkanut lasku. Koronaa edeltäneelle tasolle ei vielä olla palattu:

TOHTORIOPISKELIJOIDEN JA TUTKIJATOHTORIEN PITKÄT VIERAILUT ULKOMAILLE 2014–2022. Lähde: Opetushallitus.

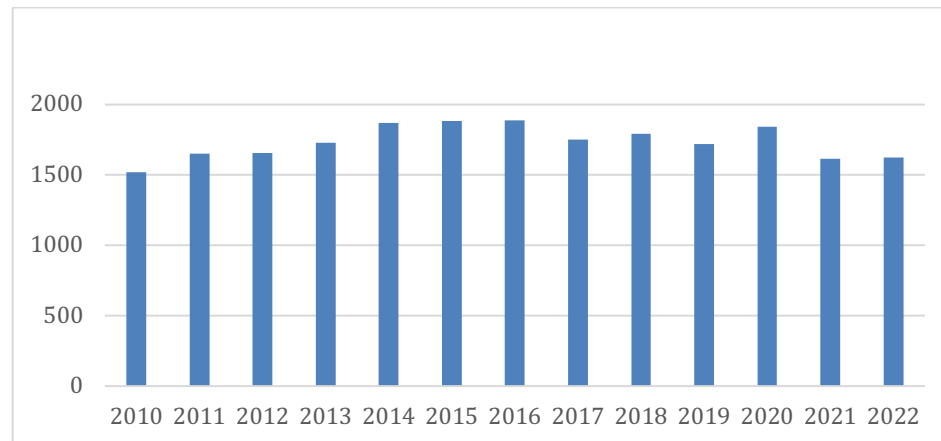
SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSEARNAS POST DOC -POOL

Tohtorikoulutuksen ja post doc -rahoituksen näkymiä

Post doc -poolin hakijamäärää arvioitaessa olennaisena taustatekijänä on vuosittain *valmistuneiden tohtoreiden lukumäärä*. Kun tohtorintuotanto oli korkeimmillaan vuosina 2014–2016, myös poolin hakijamäärät olivat huippulukemissa. Viime vuosina tohtoreita on valmistunut 15 % vähemmän kuin mainittuina vuosina.

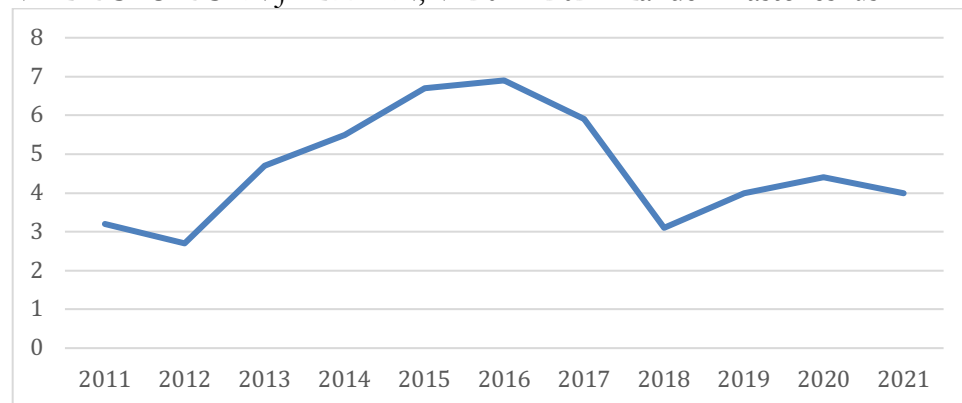
UUSIEN TOHTORINTUTKINTOJEN LUKUMÄÄRÄ 2010–2022.

Lähde: Tilastokeskus.

Myös *nuorten tohtorien työllisyystilanteen* on nähty vaikuttavan jossakin määrin hakuaktiivisuuteen erityisesti teknisillä aloilla. Niinpä vuosien 2014–2017 korkeampi työttömyysaste heijastui osaltaan poolin vilkkaampana hakuaktiivisuutena:

NUORTEN TOHTOREIDEN TYÖTTÖMYYSPROSENTTI VUOSI VALMISTUMISEN JÄLKEEN, V. 2011–2021. Lähde: Tilastokeskus.

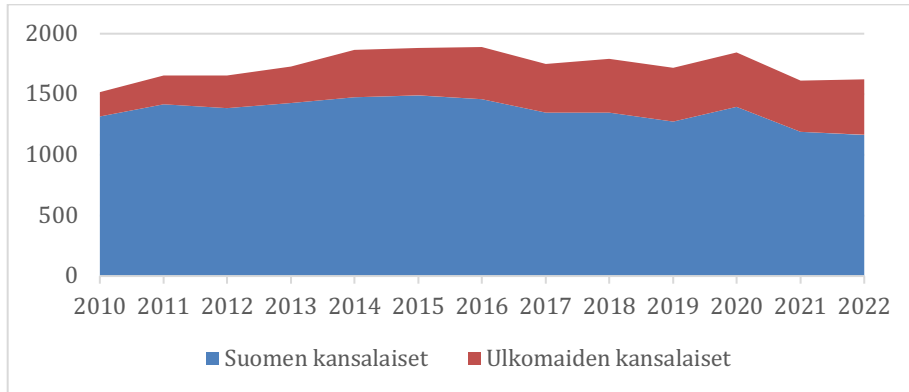

Liikkuvuustilastojen laskusuunnasta huolimatta kansainvälistyminen on edennyt suomalaisissa yliopistoissa. Erityisen selvästi se näkyy tohtorikoulutuksessa, jossa ulkomaiden kansalaisten osuus on tasaisesti kasvanut. Vuonna 2022 *Suomessa valmistuneista tohtoreista ulkomaiden kansalaisia* oli 28 %.

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

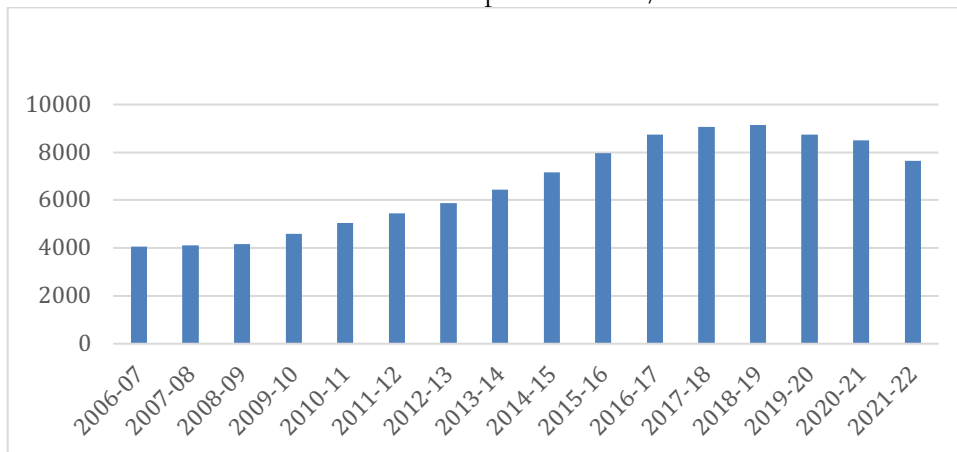
SUOMESSA VALMISTUNEET TOHTORIT KANSALAISUUDEN MUKAAN 2010–2022. Lähde: Tilastokeskus.

Poolin aikaisemmin tekemien selvitysten valossa (10-vuotiskatsaus v. 2021) valtaosa ulkomaille lähteneistä tutkijoista palaa Suomeen. Kehitystä seurataan.

Post doc -poolin hakijoina on myös jonkin verran ulkomaisissa yliopistoissa valmistuneita suomalaisia tohtoreita sekä Suomeen post doc -vaiheessa saapuneita ulkomaisia tutkijoita. Heidän tapauksessaan on tarkasteltu yhteyksiä Suomeen ja edellytetty, että post doc -hanke myös heidän osaltaan merkitsee liikkuvuutta ulkomaille (uuteen maahan). Voidaan todeta, että *suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden lukumäärä ulkomaisissa yliopistoissa* on ollut voimakkaassa kasvussa. Vuoden 2019 jälkeen heidän määränsä on tosin kääntynyt laskuun:

SUOMALAISET OPINTOTUKEA NOSTAVAT KORKEAKOULUOPISKELIJAT ULKOMAILLA 2006–2022. Lähde Opetushallitus / Kela.

Säätiöiden post doc -poolin tarjoaman rahoitusmuodon keskeisenä kotimaisena "kilpailijana" oli vuoteen 2022 asti Suomen Akatemian tutkijatohtorirahoitus, johon vuodesta 2016 alkaen liitettiin kansainvälisen liikkuvuuden edellytys. Käytännössä liikkuvuussäännöstä joustettiin, ja (perustellusta syystä) riittäväksi katsottiin kotimaisen yliopiston vaihto. Ulkomaille suunnanneet Akatemian rahoittamat tutkijatohtorit ovat

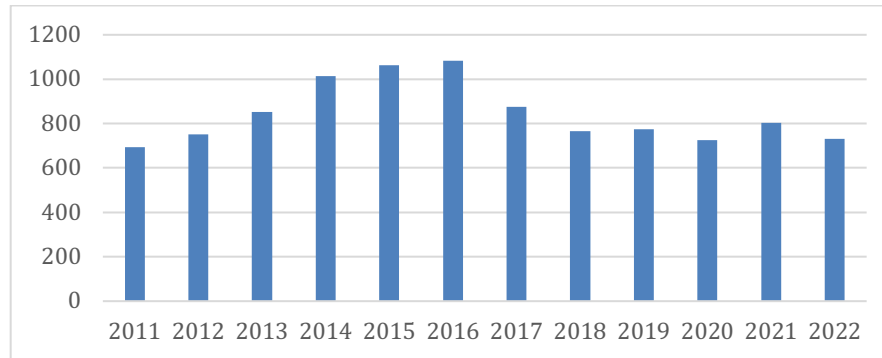

SÄÄTIÖIDEN POST DOC -POOLI
STIFTELSESNAS POST DOC -POOL

olleet myös poolin hakijoina, kun he ovat tarvinneet täydentävää rahoitusta kattamaan ulkomaisesta tutkimusjaksosta ja perheen mukaan ottamisesta koituvia kuluja.

Tilastot osoittavat, että Suomen Akatemian tutkijatohtorin rahoituksen hakijamäärissä tapahtui vuosina 2016–2018 vastaavanlainen jyrkkä lasku kuin post doc -poolissakin. Molemmissa hauissa hakijamäärät laskivat 28 prosenttia.

SUOMEN AKATEMIAN TUTKIJATOHTORIHAUN HAKIJAMÄÄRÄN KEHITYS VUOSINA 2011–2022. Lähde: Suomen Akatemia.

Vuodesta 2023 lähtien Suomen Akatemia ei enää tarjoa erillistä rahoitushakua vastavalmistuneille tohtoreille (0–2 vuotta valmistumisesta). Heitä rahoitetaan toki tutkimusryhmien kautta, mutta linjaus lisäänee painetta tarjota säätiörahoitusta vastavalmistuneille tohtoreille.

Pitemmällä aikavälillä post doc -vaiheen rahoituksen tarvetta nostanee valtioneuvoston vuonna 2023 esittämä suuri tiedepoliittinen investointi, tutkijankoulutuspilotti, jossa vuosina 2024–2027 rahoitetaan peräti 1000 kolmivuotista väitöskirjatutkijan paikkaa. Tarkoituksena on voimakkaasti lisätä valmistuvien tohtorien lukumäärää.

Kansainvälinen kokemus nähdään nuorten tutkijoiden akateemisen urakehityksen keskeisenä edellytyksenä. Pätevöitymisessä kyse ei ole pelkästään muodollisesta virantäytöstä. Poolin aikaisemman selvityksen (ks. 10-vuotisraportti v. 2021) perusteella nuorten tutkijoiden ulkomaiset tutkimusjaksot tuottavat laajoja kansainvälisiä verkostoja, syvällistä ymmärrystä tutkimuksen tekemisestä ja kokemuksia erilaisista tutkimus- ja opetusympäristöistä sekä rahoituksen hankkimisesta.

Laajemmassa katsannossa kyse on välttämättömästä virtauksesta tieteen ja yliopistojen laadun jatkuvaksi turvaamiseksi Suomessa. Ulkomaille lähteneet post doc -tutkijat ovatkin käytännössä Suomen tieteen lähettiläitä, joiden välityksellä (myös) suomalaiset yliopistot saavat monipuolista tietoa ja kokemusta sekä vireille uusia kansainvälisiä tutkimushankkeita.

Säätiöiden post doc -poolin tarkoitus on osaltaan pitää yllä tätä virtausta, rohkaista nuoria tutkijoita lähtemään maailmalle ja varustaa heidät matkaan taloudellisilla eväillä.